

DET KONGELIGE
UTENRIKSDEPARTEMENT

Ot.prp. nr. 107

(2000-2001)

Om lov om utenriktjenesten

Tilråding fra Utenriksdepartementet av 31. august 2001, godkjent i statsråd samme dag.

1 Proposisjonens hovedinnhold

Utenriksdepartementet legger med dette fram forslag til ny lov om utenriktjenesten. I forhold til loven av 18. juli 1958 innebærer forslaget bl.a. at bestemmelsen om utenriktjenestens oppgaver er gitt en tilføyelse som gjør det klart at tjenesten også skal ivareta interesser vi har felles med andre land, at ministerråder og ambassaderåder og valgte utenriktjenestemenn ikke lenger skal utnevnes som embetsmenn og at stillingsvernet for valgte utenriktjenestemenn endres. Det nye lovutkastet inneholder også relativt omfattende redaksjonelle og språklige endringer i forhold til loven av 1958.

2 Lovforslagets bakgrunn

2.1 Utenriksloven

Innholdet i og formene for det internasjonale samarbeidet har endret seg i betydelig grad siden någjeldende utenrikslov ble vedtatt i 1958. Den økende globaliseringen har - særlig i løpet av 1990 årene - bidratt til at langt flere saker enn tidligere nå er satt på den internasjonale dagsorden og til en økende erkjennelse av at mange av problemstillingene knyttet til disse sakene bare kan løses innenfor rammen av et forpliktende internasjonalt samarbeid. Denne utviklingen har bidratt til at rammebetingelsene for utenriktjenestens virksomhet - særlig i løpet av de siste ti årene - har endret seg sterkt med økte krav til tjenestens organisasjon og arbeidsformer.

Utenriksloven - som danner rammen for utenriktjenestens virksomhet - er med unntak for noen få bestemmelser ikke endret siden den ble vedtatt i 1958. Utenriksdepartementet nedsatte i 1994 en intern arbeidsgruppe som fikk i oppdrag å fremme forslag til visse endringer i loven samt å vurdere behovet for endringer i utenriksinstruksen. Arbeidsgruppens rapport ble sendt på høring til relevante instanser i 1996. Odelstingsproposisjon om saken ble imidlertid ikke fremmet på bakgrunn av arbeidsgruppens rapport da departementet i ettertid kom til at det var ønskelig med en fullstendig gjennomgang av loven. Bakgrunnen for dette var at økningen i antall saker de senere årene har gjort det ønskelig å revurdere en del av de administrative ordningene og rutineene som er nedfelt i utenriksloven samt å fremkomme med forslag til administrative forenklinger, redaksjonelle endringer og språklige forbedringer. Det hadde også oppstått behov for å utrede spørsmålet om felles regler for hvordan representanter for institusjoner som mottar offentlig støtte, skulle knyttes til utenriktjenesten.

Utenriksdepartementet nedsatte på denne bakgrunn høsten 2000 en ny intern arbeidsgruppe med mandat til å foreta en fullstendig gjennomgang av loven. Arbeidsgruppens utkast bygger delvis sin innstilling på forslag som ble fremmet av arbeidsgruppen fra 1994. Arbeidsgruppen avga sin innstilling i mars 2001.

Arbeidsgruppens viktigste forslag er:

Utenriktjenestens oppgaver (utkastets § 1).

Det foreslås at utenriktjenestens oppgaver blir utvidet til også å omfatte virksomhet til fremme av interesser vi har felles med andre land.

Ministerråder og ambassaderåder utnevnes ikke lenger som embetsmenn (utkastets §4 tredje ledd.)

Det foreslås at ministerråder og ambassaderåder ikke lenger utnevnes som embetsmenn.

Valgkonsuler er ikke lenger embetsmenn. (utkastets § 5.)

Det foreslås at valgkonsuler ikke lenger beskikkes som embetsmenn.

Stillingsvernet for valgkonsuler endres (utkastets § 11.)

Det foreslås at adgangen til å avskjedige valgkonsuler utvides.

Omredigering og språklige endringer.

I forhold til loven av 1958 er det foretatt en rekke redaksjonelle endringer og språklige forbedringer.

2.2 Høring

Den 28 mars 2001 ble et høringsnotat om saken sendt til :

- Departementene
- Eksportutvalget for fisk
- Landsorganisasjonen i Norge
- Norges Bank
- Norges Eksportråd
- Norges Forskningsråd
- Norsk Utenrikspolitisk Institutt
- NORAD
- Norges Turistråd
- Akademikerene
- 2FO
- Næringslivets Hovedorganisasjon
- Riksrevisjonen
- Statistisk Sentralbyrå

Merknader fra høringsinstansene er omtalt i forbindelse med merknadene til de enkelte forslagene.

3 Drøfting av lovforslagene

3.1 Utkastets § 1 (Utenriktjenestens oppgaver)

Utkastets § 1 har følgende ordlyd:

Utenriktjenesten har til oppgave:

1. *å ivareta og fremme Norges interesser i forhold til utlandet, herunder både norske særinteresser og de interesser Norge har felles med andre land;*
2. *å gi norske statsborgere råd og hjelp overfor utenlandske myndigheter, personer og institusjoner.*
3. *å gi bistand til norske statsborgere i utlandet, herunder bistand i forbindelse med strafforfølgning, ulykker, sykdom og dødsfall.*

Utenriktjenestens oppgaver ivaretas av utenriksstasjonene og det regjeringsdepartement som Kongen bestemmer. Vedkommende departement forvalter utenriktjenestens virksomhet og påser at lover og forskrifter blir overholdt.

Kongen gir nærmere forskrifter for utenriktjenesten.

Til § 1 første ledd nr. 1

I likhet med loven av 1958 har departementet også i den nye loven funnet det riktig å ta inn en alminnelig definisjon av utenriktjenestens oppgaver.

Utviklingen i det internasjonale samfunn har siden den någjeldende loven ble vedtatt i 1958 gått i retning av stadig mer omfattende internasjonalt samarbeid for å løse globale problemer. I tråd med denne utviklingen har utenriktjenestens oppgaver og mål i økende grad rettet seg inn på ivaretagelse av nasjonenes felles interesser.

Regjeringen uttalte i Stortingsmelding nr. 11 (1989-90) at

«Etter Regjeringens oppfatning bør Utenriksdepartementets oppgave være å fremme Norges interesser i forhold til utlandet, herunder både våre særinteresser og de interesser som vi har felles med andre land, bl.a. ved å bidra til at verdenssamfunnet finner frem til felles løsninger på internasjonale spørsmål.»

Ved behandlingen av meldingen uttalte en enstemmig Utenrikskomité at denne formuleringen gir en dekkende beskrivelse av Utenriksdepartementets oppgaver og ba departementet fremme forslag til endring i både formålsbestemmelse og eventuelt i andre tilknyttede lovbestemmelser (Innst. S. nr. 181 - 1989-90).

Som det fremgår av lovforslaget er første del av ovennevnte uttalelse tatt med. Det skal bemerkes at første del av uttalelsen i og for seg dekkes av någjeldende lovs § 1. Sett i lys av dagens politiske realiteter og utenriktjenestens faktiske arbeidsoppgaver synes det imidlertid hensiktsmessig å presisere at både norske særinteresser og de interesser vi har felles med andre land skal prioriteres av utenriktjenesten.

Annen del i uttalelsen (*bl.a. ved å bidra til at verdenssamfunnet finner frem til felles løsninger på internasjonale spørsmål*) er ikke tatt med i lovforslaget.

Begrunnelsen for dette er at det allerede er dekket inn av første del i formuleringen, og at en videre presisering dermed ikke er nødvendig. Det er også lagt vekt på at en slik presisering kan føre til at andre, og i praksis like viktige formål, blir tillagt mindre vekt.

Både någjeldende lov og utkastet anvender formuleringen «Utenriktjenesten har til oppgave». I begge tilfeller må «oppgave» tolkes som en henvisning til utenriktjenestens formål.

Forøvrig er første ledd nr. 1 i samsvar med dagens lov.

Merknader fra høringsinstansene:

Norges Turistråd foreslår i sine kommentarer til høringsnotatet at det innarbeides et tillegg til teksten for bl.a. å understreke betydningen av utenriktjenestens arbeid med å spre kunnskap om Norge.

Utenriksdepartementet bemerker:

Teksten i utkastets § 1 første ledd nr. 1 er gitt en generell utforming for dekke det brede mangfold av oppgaver som utenriktjenesten er pålagt å utføre. Det anses ikke ønskelig at enkeltoppgaver nevnes spesielt i lovteksten. Siden endringsforslaget dekkes av den mer generelle formuleringen i utkastet, beholdes dette derfor uendret i det endelige utkastet.

Til første ledd nr. 2 og 3

Formuleringen i utkastets første ledd nr. 2 er endret i forhold til dagens lov ved at ordet «beskyttelse» i nåværende lovs § 1 er utelatt. Utenriktjenesten verken yter eller skal yte nordmenn «beskyttelse» overfor utenlandske myndigheter, personer eller institusjoner, men skal bistå nordmenn der problemer har oppstått eller kan oppstå. Reglene i utkastets første ledd nr. 2 og 3 er ikke ment å gi den enkelte borger noen rett til å kreve at utenriktjenesten skal intervensere i en bestemt enkeltsak. Spørsmålet om utenriktjenesten skal gripe inn i konkrete tilfeller er undergitt forvaltningens frie skjønn. Denne forståelsen har også tidligere vært lagt til grunn både i teori og praksis.

Formuleringen i utkastets første ledd nr. 3 er ny. Bestemmelsen omhandler de konsulære arbeidsoppgaver som ikke naturlig hører inn under første ledd nr. 2, eksempelvis vigsler, notarius publicus-funksjoner og andre typer konsulære tjenester. Dette innebærer ingen endringer i forhold til dagens situasjon.

Konsulære arbeidsoppgaver (straffeforfølgning, ulykker, sykdom ol.) innebærer at Utenriksdepartementet må behandle personopplysninger som fra tid til annen også kan være sensitive. For å gi departementet tilstrekkelig hjemmel til å behandle slike personopplysninger, jfr. Lov om behandling av personopplysninger av 14.4 2000 nr. 31, er første ledd nr. 3 gitt et tillegg som nevner hovedområdene for den konsulære virksomhet.

I henhold til utkastets første ledd nr. 2 og 3 skal utenriktjenesten gi råd, hjelp og bistand til «norske statsborgere». Utenlandske statsborgere vil være henvist til å få hjelp fra utenriktjenesten i det land vedkommende er borger av. Dette er i overensstemmelse med någjeldende lov og internasjonal praksis. Bestemmelsene er ikke til hinder for at norsk utenriktjeneste bistår utenland-

ske statsborgere etter et konkret skjønn. Det vises også til avtalen om konsulært samarbeid mellom Norge, Danmark, Island og Sverige av 23 mars 1962 om å bistå statsborgere fra et annet nordisk land når dette ikke har noen representasjon på stedet. Flyktninger og statsløse personer som er bosatt i Norge kan også påregne bistand fra norsk utenriksstasjon under midlertidig opphold i utlandet.

Til § 1 annet ledd

Utkastets annet ledd er i samsvar med någjeldende lovs § 2. Årsaken til at någjeldende lovs §§ 1 og 2 er slått sammen er utelukkende fordi de innholdsmessig hører naturlig sammen og fordi fullmaktsbestemmelsen i någjeldende lovs § 2 annet ledd og i utkastets § 1 tredje ledd refererer seg til hele utenriksloven, ikke bare til denne bestemmelsens første ledd.

Utenriksdepartementet har vurdert hvorvidt loven bør presisere at norsk lov gjelder for utenriksstasjonenes virksomhet, men har kommet til at dette ikke er nødvendig da det allerede følger forutsetningsvis av annet ledds annet punktum. Det skal også bemerkes at det er et alminnelig anerkjent prinsipp i den interlegale rett at hver stats eller annet folkerettssubjekts organer er underlagt og anvender sin egen rett, selv om disse organene befinner seg på fremmed territorium og utøver offentlig myndighet der.

Til § 1 tredje ledd

Bestemmelsen er i samsvar med § 2 annet ledd i dagens lov.

3.2 Utkastets § 2 (utenriksstasjoner)

Utkastets § 2 har følgende ordlyd:

Som utenriksstasjon regnes ambassade, konsulær stasjon, fast delegasjon eller annet utenriksorgan som opprettes av Kongen eller vedkommende departement.

Som diplomatisk fagstasjon regnes ambassade, fast delegasjon og annen utenriksstasjon bestyrt av fagtjenestemann.

Som konsulær fagstasjon regnes generalkonsulat og konsulat bestyrt av fagtjenestemann.

Som valgkonsulat regnes generalkonsulat, konsulat, visekonsulat eller konsularagentur bestyrt av valgt utenriks tjenestemann.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs §§ 3 og 4.

I første ledd er betegnelsen «utenriksstasjon» definert. Betegnelsen «legasjon» i någjeldende lov er utelatt, da denne betegnelsen ikke lenger er i bruk. De øvrige endringene i første ledd er også kun av språklig art, og innebærer ingen materielle endringer.

Utkastets annet ledd tilsvarer någjeldende lovs § 4 første ledd. Endringene er kun av språklig art.

Utkastets tredje og fjerde ledd innebærer en presisering i forhold til någjeldende lovs § 4 annet ledd. Av hensyn til de ulike roller konsulater bestyrt av fagtjenestemann og konsulater bestyrt av valgkonsul spiller (se om dette kommentarene til blant annet §§ 4 og 11), mener Utenriksdepartementet

det er hensiktsmessig å definere betegnelse «konsulær fagstasjon» og «valgkonsulat». Tredje og fjerde ledd innebærer ingen materielle endringer i forhold til någjeldende lov.

3.3 Utkastets § 3 (personell ved utenriksstasjonene)

Utkastets § 3 har følgende ordlyd:

Personell ved utenriksstasjonene er

1. *utenriksstjenestemann, som omfatter fagtjenestemann, spesialutsending og valgt utenriksstjenestemann;*
2. *andre utsendinger som etter vedkommende departements bestemmelse knyttes til stasjonen;*
3. *administrativt personell.*

Betegnelsen utsendt utenriksstjenestemann omfatter i denne lov fagtjenestemann og spesialutsending.

Bestemmelsen har tilsvarende ordlyd som någjeldende lovs § 6 første og annet ledd. Någjeldende lovs § 6 tredje ledd dekkes av lovutkastets § 11, jfr. utkastets § 6.

Personell ved utenriksstasjonene er inndelt i tre hovedgrupper:

Den første hovedgruppe (utenriksstjenestemann) er oppregnet i utkastets § 3, første ledd, nr. 1. *Fagtjenestemann* er fellesbetegnelsen på de regulære, fast ansatte flyttepliktige utenriksstjenestemenn som er tilsatt i de stillinger ved en utenriksstasjon som er nevnt i utkastets § 4 første og annet ledd. *Spesialutsendinger* omfatter utsendinger fra andre statlige etater, jfr. kommentarene til utkastets § 6 mens *valgt utenriksstjenestemann* er generalkonsuler, konsulter, visekonsuler og konsularagenter som ikke er «utsendt utenriksstjenestemann», jfr. utkastets § 3 annet ledd og § 5. Dette vil i praksis være lokalt rekrutterte personer som bestyrer et valgkonsulat.

Den andre gruppen er *andre utsendinger* - det vil si personer ansatt i ikke-statlige etater som f.eks. Norges Eksportråd eller Norges Turistråd - som for et begrenset tidsrom knyttes til stasjonen, jfr. kommentarene til utkastets § 7.

Den tredje gruppen er *administrativt personell* som omfatter utsendte kansellister og fullmektiger, samt lokalt ansatte, jfr. kommentarene til utkastet § 8. Begrepet «administrativt personell» erstatter begrepet «kontorfunksjonær» i någjeldende lov.

Fagtjenestemann og spesialutsending er i henhold til utkastets § 3 annet ledd «utsendt utenriksstjenestemann». Denne bestemmelsen tilsvarer § 6 annet ledd i gjeldende lov og er tatt med da bestemmelsen i utkastets §§ 18, 19 annet ledd og 20 annet ledd kun gjelder for utsendte tjenestemenn.

Merknader fra høringsinstansene:

Kommunal- og regionaldepartementet anfører at det i det videre arbeidet med endringer i utenriksloven er ønskelig med kjønnsnøytrale betegnelser istedenfor begrepene utenriksstjeneste *mann* og fagtjeneste *mann*.

Utenriksdepartementet bemerker:

For en del yrker og stillinger har man ifølge Norsk Språkråd ennå ikke kommet fram til kjønnsnøytrale betegnelser for stillinger som «sendemann» og «tjenestemann». Departementet opprettholder derfor disse stillingsbetegnelserne i det endelige lovutkastet.

3.4 Utkastets § 4 (fagtjenestemann)

Utkastets § 4 har følgende ordlyd:

Fagtjenestemann ved diplomatisk fagstasjon er ambassadør, ministerråd, ambassaderåd, ambassadesekretær og attaché utsendt av vedkommende departement.

Fagtjenestemann ved konsulær fagstasjon er generalkonsul, konsul og visekonsul utsendt av vedkommende departement.

Fagtjenestemann som er ambassadør eller generalkonsul er embetsmann. Vedkommende departement kan i særlige tilfeller bestemme at også ministerråder skal utnevnes til embetsmann.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs §§ 7, 8, og 9 første ledd.

Betegnelsen «fagtjenestemann» er, som i den någjeldende lov, definert for å klargjøre hvilke stillingskategorier som finnes på ambassader og konsulære fagstasjoner. Kun fagtjenestemann er omfattet av bestemmelsene i utkastets §§ 9 og 10.

Til § 4 første ledd

I denne bestemmelsen er det regnet opp de forskjellige kategoriene av fagtjenestemenn ved diplomatisk fagstasjon.

Betegnelsen «sendemann» er utelatt i § 4 første ledd da betegnelsen «ambassadør» er uttømmende. Også tittelen «minister» er utelatt. I praksis anvendes ikke lenger denne tittelen ved utnevninger da den kan bidra til misforståelser. Det forekommer imidlertid regelmessig at tjenestemenn som er utnevnt som ministerråd, anmeldes som minister på tjenestestedet. Denne praksisen er det full adgang til å føre videre.

Formuleringen «utsendt av vedkommende departement» er ny i forhold til någjeldende lov. Formuleringen innebærer ingen materielle endringer, men er ment som en klargjøring av forskjellen mellom fagtjenestemann på den ene siden og spesialutsendinger og andre utsendinger på den andre siden.

Det skal for ordens skyld nevnes at spesialutsendinger og andre utsendinger ofte anmeldes med tittelen ministerråd, ambassaderåd eller ambassadesekretær på tjenestestedet. I lovens forstand vil disse personene likevel være å anse som spesialutsendinger eller andre utsendinger.

Det forekommer også at fagtjenestemann anmeldes med høyere tittel på tjenestestedet enn det som følger av beskikkelsen eller utnevnelsen. Det er da tittelen i beskikkelsen eller utnevnelsen som skal legges til grunn ved anvendelse av loven.

Til § 4 annet ledd

Betegnelsen «attaché» er ikke tatt med i utkastets § 4 annet ledd da konsulatansatte på attachénivå gis stillingsbetegnelsen «konsul» eller «visekonsul». For øvrig er det i utkastet presisert at kun generalkonsuler, konsuler og visekonsuler utsendt av vedkommende departement, er fagtjenestemann. Valgkonsuler er følgelig ikke fagtjenestemann.

Til § 4 tredje ledd

I henhold til någjeldende lovgivning er fagtjenestemann «av ikke lavere grad enn» ministerråd, ambassaderåd og konsul embetsmann. I henhold til utkastet vil som hovedregel kun ambassadører og utsendte generalkonsuler være embetsmenn. Det åpnes imidlertid for at ministerråder i særlige tilfelle kan utnevnes som embetsmenn.

Begrunnelsen for at ministerråder og ambassaderåder ikke lenger skal utnevnes som embetsmenn reflekterer et behov for rasjonalisering, både av Utenriksdepartementets, Statsministerens kontors og av Statsråds arbeidsoppgaver. Utenriks tjenesten har i dag 34 minister- og ministerrådstillinger og 44 ambassaderådstillinger fordelt på ca. 100 utenriksstasjoner. Det foretas om lag 35 utnevnelser av ministerråder og ambassaderåder årlig. Ved at Utenriksdepartementet gis myndighet til selvstendig å ta beslutninger om disse tjenestemennenes forflytning, vil arbeidsrutinene for departementet bli vesentlig forenklet og Statsministerens kontor og Statsråd spart for mye arbeid.

Ministerrådernes og ambassaderådernes rettslige og faktiske stilling vil ikke bli endret som følge av forslaget. Ministerråder og ambassaderåder er etter dagens lovgivning såkalte avsettelige embetsmenn, som i henhold til Grunnloven § 22 kan avskjediges i statsråd. Vilåorene for suspensjon, oppsigelse og avskjedigelse av avsettelige embetsmenn er i henhold til tjenestemannsloven de samme som for tjenestemenn som ikke er embetsmenn.

Departementet har vurdert om selve statsrådsutnevningen er en viktig motivasjonsfaktor, men har kommet til at dette hensynet ikke kan tillegges avgjørende betydning.

Som det fremgår av lovutkastet foreslås det at Kongen i Statsråd kan utnevne ministerråder som embetsmenn i særlige tilfelle. Bestemmelsen tar sikte på å gi mulighet for embedsutnevning av nestleder og stasjonssjefens stedfortreder ved de største og mest arbeidskrevende utenriksstasjonene. Hvilke utenriksstasjoner som vil falle i denne kategori avgjøres av Utenriksdepartementet.

Ministerråder og ambassaderåder som allerede er utnevnt i statsråd, beholder sin embetsstatus så lenge de sitter i vedkommende stilling. Det samme gjelder ministre både med hensyn til embetsstatus og tittel.

Merknader fra høringsinstansene:

Olje- og energidepartementet, Finansdepartementet og Forsvarsdepartementet uttaler at det til slike stillinger i dag utnevnes en rekke spesialutsendinger på høyere nivå og at det ut fra rekrutteringen til disse stillingene er viktig å fastholde at fagutsendinger utnevnes som embetsmenn. Det heter videre at utnevning av slike utsendinger fortsatt bør foregå i samarbeid mellom de aktuelle

departementer og at utnevning i statsråd vil sikre en slik samordning. *Landsorganisasjonen* bemerker at forslaget kan bidra til at disse stillingsinnehaverne får «et mulig dårligere oppsigelsesvern», at noen ministerråder og ambassaderåder vil være embetsmenn i kraft av sin tidligere stilling, mens andre (rådgivere og spesialrådgivere) ikke vil være det og den negative signaleffekt som kan ligge i at viktige stillinger ved utenriksstasjonene ikke behandles i statsråd. *Akademikerne* mener det bør fremgå at fagtjenestemenn som allerede er embetsmenn beholder sin embetsstatus ved utnevning/beskikning til ambassaderåd/ministerråd.

Utenriksdepartementet bemerker:

De fleste som i dag utnevnes til stillinger som ministerråd eller ambassaderåd er allerede embetsmenn i sine respektive departementer. Under den nye ordningen vil disse under tjenestegjøring som ministerråd eller ambassaderåd i utlandet beholde sin status og lønn som embetsmenn i departementet. Ved gjeninntreden i departementet vil de ha krav på å komme tilbake til en stilling på samme nivå. Etter forslaget vil de under oppholdet i utlandet følge lønnsutviklingen i den gjennomgående lønnskoden som er knyttet til den stillingen i departementet de tjenestegjør i, noe som ikke er tilfelle i dag.

Den foreslåtte nyordningen innebærer på den annen side at det blir noen færre embeter ved utenriksstasjonen. Departementet kan imidlertid ikke se at dette i særlig grad vil påvirke rekrutteringen til disse stillingene eller karrieremulighetene generelt.

Utenriksdepartementet har i dag et meget nært samarbeid med de aktuelle fagdepartementene når det gjelder utvelgelse og rekruttering til disse stillingene; det vises til kommentarene til utkastets § 12. Departementet vil fortsette dette nære samarbeidet med de berørte etatene med sikte på å sikre at stasjonen til enhver tid har tilgang til den beste fagkompetansen.

Departementet gjør derfor ikke endringer i det endelige utkastet til lovtekst.

3.5 Utkastets § 5 (valgt utenriks tjenestemann)

Utkastets § 5 har følgende ordlyd:

Valgt utenriks tjenestemann er generalkonsul, konsul, visekonsul og konsuleragent som ikke er fag tjenestemann. Valgt utenriks tjenestemann skal ikke beskikkes som embetsmann.

Bestemmelsen har samme ordlyd som någjeldende lovs § 15 første ledd. Någjeldende lovs § 15 annet ledd erstattes av siste punktum i bestemmelsen og må leses i sammenheng med utkastets § 11 (se kommentarer til denne). Någjeldende lovs § 15 tredje ledd dekkes av utkastets § 11 (se kommentarer til denne).

Valgte konsulter er etter någjeldende lovgivning avsettelige embetsmenn som kan avskjediges av Kongen i statsråd i samsvar med vilkårene i tjenestemannsloven. Norsk utenriks tjeneste har i dag 415 valgte konsulter. De siste årene har om lag 35 nyutnevninger blitt foretatt årlig som følge av utskiftning av konsulter og opprettelse av nye konsulater. Om lag 25 kongelige resolusjo-

ner om avskjedigelse har blitt godkjent i statsråd årlig som følge av utskiftning av konsuler og nedleggelse av konsulater.

Utenriksdepartementet finner at Grunnlovens § 22 sammenholdt med § 92 ikke er til hinder for at nye valgte konsuler gjøres til tjenestemenn ved endring av utenriksloven.

Forslaget om endring av de valgte konsulenes status er, på samme måte som for ministerråder og ambassaderåder, bl.a. begrunnet i behovet for forenkling av arbeidsrutinene både for departementet, Statsministerens kontor og for Kongen i statsråd. Som det fremgår av forslaget § 11 vil de valgte konsulene bli ansatt og avskjediget av Utenriksdepartementet. Nyordningen vil gjøre det betydelig enklere å skifte ut valgkonsuler som ikke lenger ansees egnet til stillingene. En nærmere drøftelse av valgkonsulers stillingsvern o.a. er lagt inn i kommentarene til utkastets §11.

Departementet har vurdert om dagens ordning med embetsstatus, utnevning i statsråd og konsuldiplom undertegnet av Kongen er en nødvendig motivasjonsfaktor for å få aktuelle kandidater til å ta på seg vervet som valgt konsul, men har kommet til at dette i svært begrenset grad er tilfelle. De færreste land det er naturlig å sammenligne seg med, utnevner/oppnevner og avskjediger valgkonsuler av en institusjon tilsvarende Kongen i statsråd. I Sverige blir konsulene ansatt på åremål av Utrikesdepartementet. Sverige har ikke hatt generelle problemer med å skaffe egnede konsulkandidater. Utenriksdepartementets erfaring er at det i de fleste tilfeller er stor interesse for å bli norsk konsul, selv om aktuelle kandidater har kjennskap til eller vektlegger statsrådsutnevningen.

Departementet vil imidlertid foreslå at det gjøres endringer i utenriksinstruksene som innebærer at valgte konsuler ved beskikkelse mottar et konsuldiplom undertegnet av utenriksministeren.

Departementet ønsker ikke å endre status for valgte konsuler som allerede er utnevnt i statsråd. Disse bør beholde sin status som embetsmenn så lenge de innehar stillingen som valgt konsul.

3.6 Utkastets § 6 (spesialutsendinger)

Utkastets § 6 har følgende ordlyd:

Spesialutsending er tjenestemann ansatt av andre statlige etater enn vedkommende departement, utsendt for særlige formål ved utenriksstasjon for et bestemt tidsrom.

Bestemmelsene i denne lovs § 15 annet ledd, 16 og 17 gjelder ikke for spesialutsending med mindre vedkommende departement fastsetter noe annet.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 14 første, og fjerde ledd. Någjeldende lovs § 14 annet og tredje ledd erstattes av utkastets § 12 (se kommentarer til denne).

Spesialutsendingene har en særlig status, avgrensede arbeidsfelt og tidsbegrenset tilknytning til utenriks tjenesten som gjør det nødvendig å regulere denne tjenestegruppens forhold i særlige bestemmelser. De anmeldes overfor myndighetene i vertslandet av de utenriksstasjonene de knyttes til og er underlagt vedkommende stasjons sjef. I faglige spørsmål knyttet til deres særlige arbeidsfelt er spesialutsendingene også underlagt sine fagmyndigheters

instruksjonsmyndighet. Se forøvrig kommentarene til utkastets § 12. Det skilles i det internasjonale samkvem mellom to hovedgrupper av spesialutsendinger - de sivile og de militære utsendinger. De sivile utsendingene benevnes etter det saksområde de dekker.

I utkastets første ledd er det presisert at spesialutsendinger er tjenestemenn ansatt av andre statlige etater enn vedkommende departement. Presiseringen i lovteksten er gjort for å unngå sammenblanding av fagtjenestemenn, spesialutsendinger og andre utsendinger, jfr. kommentarene til §§ 3, 7 og 12.

I utkastets annet ledd er Utenriksdepartementet gitt adgang til å dispensere fra hovedregelen og åpne for at spesialutsendinger kan utføre notarius publicus-handlinger og visse konsulære embetshandlinger

3.7 Utkastets § 7 (andre utsendinger)

Utkastets § 7 har følgende ordlyd:

Andre utsendinger er personer ansatt av institusjoner som er ikke-statlige etater, knyttet til utenriksstasjon og underlagt vedkommende stasjons sjef.

Bestemmelsen er ny og må leses i sammenheng med utkastets § 3 første ledd nr. 2.

På samme måte som spesialutsendinger, jfr. kommentarene til § 12, har andre utsendinger en særlig status, avgrensede arbeidsfelt og en tidsbegrenset tilknytning til utenriksstjenesten. De anmeldes overfor myndighetene i vertslandet av den utenriksstasjon de knyttes til og er underlagt vedkommende stasjons sjef. I faglige spørsmål er andre utsendinger underlagt sin fagmyndighet.

Ikke-statlige institusjoner kan, både i henhold til någjeldende lov og i henhold til utkastet, knyttes til utenriksstasjonene etter beslutning av vedkommende departement. Norges Eksportråd, Statens nærings- og distriktsutviklingsfond (SND), Norges Turistråd og Eksportutvalget for fisk deltar i dag således i et samarbeid med Utenriksdepartementet og Nærings- og handelsdepartementet som har som formål å styrke det eksportfremmende virkemiddelapparat i utlandet. Rammene for samarbeidet er nedfelt i særlige retningslinjer. Tilknytningsforholdet til en utenriksstasjon innebærer imidlertid ikke at andre utsendingers arbeids- og ansettelsesforhold reguleres av tjenestemannslovgivningen, jfr. lov om statens tjenestemenn av 4 mars 1983 nr. 3.

3.8 Utkastets § 8 (administrativt personell)

Utkastets § 8 har følgende ordlyd:

Administrativt personell ved utenriksstasjon består av:

1. *utsendt administrativt personell, som omfatter kansellister og fullmektiger.*
2. *lokalt ansatte.*

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 18.

Bestemmelsen har som formål å angi hvilke stillingsbetegnelser på en utenriksstasjon som tilhører kategorien administrativt personell, samt å klargjøre forskjellen mellom de ulike kategoriene innen denne gruppen.

Til § 8 nr. 1

Bestemmelsen må leses i sammenheng med utkastets § 13 (se kommentarene til denne).

Foruten fagtjenestemenn tjenestegjør det ved utenriksstasjonene utsendt administrativt personell som kansellister og fullmektiger. Utkastet knytter ikke definisjonen av utsendt administrativt personell opp til lønnsordningen, slik någjeldende lov gjør (se någjeldende lovs § 18 nr. 1). Det presiseres heller ikke at administrativt personell ansettes og sies opp av departementet (se någjeldende lovs § 18 nr 2 første ledd, annet punktum) da dette følger av den alminnelige tjenestemannslovgivningen og det i lovutkastet forøvrig bare er presisert for de personalgruppene hvor det gjelder særlige regler.

Til § 8 nr. 2

Bestemmelsen må leses i sammenheng med utkastets § 14 (se kommentarene til denne).

Til de fleste utenriksstasjoner er det også knyttet lokalt ansatte. Betegnelsen «stedlig personell» i den nåværende lov er i samsvar med dagens språkbruk endret til «lokalt ansatte.» Lokalt ansatte kan også være fagpersonell.

3.9 Utkastets § 9 (flytteplikt for fagtjenestemann)

Utkastets § 9 har følgende ordlyd:

Fagtjenestemann er forpliktet til å motta forflytning til likeverdig eller høyere stilling i departementet eller ved utenriksstasjon, med mindre det i særlige tilfelle blir bestemt noe annet.

Vedkommende departement bestemmer hvilke stillinger ved utenriksstasjon og i departementet som skal anses som likeverdige når det gjelder forflytning.

Kongen treffer beslutning om forflytning til embete. Vedkommende departement treffer beslutning om forflytning til stilling som ikke er embete og om midlertidig tjenestegjøring av embetsmann.

Til § 9 første ledd

Utkastets § 9 første ledd er i samsvar med någjeldende lovs §10 første ledd, 1 setning. Bestemmelsen innebærer at fagtjenestemann, jfr. § 3 med kommentarer, er flyttepliktige med mindre han eller hun uttrykkelig er eller blir unntatt fra flytteplikten.

En del av Utenriksdepartementets embetsmenn er ikke flyttepliktige fordi de ble knyttet til Utenriksdepartementet gjennom Utenriksdepartementets sammenslåing med Departementet for utviklingshjelp og Handelsdepartementet. Disse ble ikke pålagt flytteplikt. En del andre embetsmenn i Utenriksdepartementet er fritatt fra flytteplikt på individuelt grunnlag.

Til § 9 annet ledd

Utkastets § 9 annet ledd erstatter någjeldende lovs § 10 fjerde ledd.

Flytteplikten gjelder forflytning til «likeverdig eller høyere stilling». I henhold til etablert praksis er likeverdig «stilling,» stilling på samme eller høyere lønnsnivå.

I henhold til någjeldende lov er det Kongen i statsråd som har myndighet til å avgjøre hva som skal regnes som likeverdig stilling ved forflytning. I henhold til utkastet legges denne myndigheten til departementet. Endringen vil bidra til rasjonalisering av departementets, Statsministerens kontors og Statsråds arbeid.

Til § 9 tredje ledd

Utkastets § 9 tredje ledd erstatter någjeldende lovs § 10 annet og tredje ledd og innebærer ingen materielle endringer.

3.10 Utkastets § 10 (til rådighet)

Utkastets § 10 har følgende ordlyd:

Når tjenestlige hensyn tilsier det, kan fagtjenestemann stilles til rådighet for vedkommende departement.

Til § 10

Bestemmelsen er i samsvar med någjeldende lovs § 13.

Annet punktum i någjeldende § 13 foreslås imidlertid fjernet under henvisning til at prinsippet om at gjennomgående lønn gjelder i utenriktjenesten. Dette innebærer at fagtjenestemannen etter hjemkallingen beholder den lønn som gjelder for det stillingsnivå vedkommende tilhører.

Tredje punktum i någjeldende § 13 foreslås også fjernet under henvisning til departementets alminnelige styringsrett. I henhold til denne kan departementet, innenfor rammen av arbeidsforholdet, pålegge en hjemkalt fagtjenestemann oppdrag i departementet eller ved utenriksstasjon som er i samsvar med vedkommendes faglige og personlige forutsetninger.

3.11 Utkastets § 11 (valgt utenriktjenestemann)

Utkastets § 11 har følgende ordlyd:

Valgt utenriktjenestemann beskikkes og avskjediges av vedkommende departement. Valgt utenriktjenestemann kan avskjediges når det anses for å være i Norges interesse.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 15 annet og tredje ledd. Bestemmelsen må leses i sammenheng med utkastets § 5 (se kommentarer til denne).

De valgte konsulene representerer en uvurderlig ressurs for utenriktjenesten. Det store flertall av de valgte konsulene skjøtter sitt verv på en utmerket måte og helt i samsvar med Norges interesser.

Valgte generalkonsuler og konsuler er i dag såkalte avsettelige embetsmenn, jfr. Grunnloven § 22 første ledd, mens valgte visekonsuler er tjeneste-

menn. I henhold til utkastets § 5 foreslås at valgte generalkonsuler og konsuler ikke lenger skal utnevnes som embetsmenn.

Valgte konsulers stillingsvern er i dag regulert av tjenestemannslovens bestemmelser. Sammenholdt med bestemmelsene i någjeldende utenrikslov § 15 annet og tredje ledd innebærer dette at vilkårene for oppsigelse og avskjed er de samme som for utsendte tjenestemenn.

Valgte konsuler har de facto en langt svakere tilknytning til utenriks tjenesten enn utsendte tjenestemenn. Valgte konsuler vil normalt påta seg konsulvervet ved siden av et annet yrke, og har således dette vervet som bigeskjeft. De behøver ikke være norske statsborgere og mottar ikke lønn for konsularbeidet og er dermed ikke avhengig av vervet for å tjene til livets opphold. Valgte konsulene tilhører ikke den utenrikske fagetat, er således ikke flyttepliktige, og kan derfor ikke beordres til annen tjeneste dersom de ikke fungerer tilfredsstillende på tjenestestedet. Dette tilsier et svakere stillingsvern for valgte konsuler enn for andre tjenestemenn. Etter Utenriksdepartementets syn bør utenriksloven derfor gi videre adgang til avskjedigelse av valgte konsuler enn det som i dag følger av tjenestemannsloven. Det har i praksis vist seg å være behov for å kunne utøve mer effektiv styring med hvem som til enhver tid representerer Norge som valgte konsuler.

Utenriksdepartementet har på denne bakgrunn vurdert alternative måter å regulere de valgte konsulers stillingsvern på.

Utenriksdepartementet finner at innføring av åremålsstillinger, som man finner bla. i svensk praksis, ikke er noen god løsning. En slik ordning vil bare delvis ivareta de behov som foreligger, og vil dessuten medføre store administrative merbelastninger.

Utenriksdepartementet har kommet til at den beste løsningen er å innføre særlige regler om adgang til avskjed av valgte konsuler i utenriksloven. Utenriksloven er *lex specialis* i forhold til tjenestemannsloven. Ved å regulere vilkårene for avskjed i utenriksloven, vil disse reglene gå foran bestemmelsene i tjenestemannsloven.

En slik løsning forutsetter at det ikke foreligger konstitusjonelle skranker for fastsettelse av de materielle vilkår for oppsigelse og avskjed av valgte konsuler ved lov. Dette spørsmålet har vært forelagt Justisdepartementet, som i brev av 23. februar 1995 konkluderer med at slike konstitusjonelle grenser ikke foreligger.

De øvrige nordiske land har meget fleksible ordninger for oppsigelse og avskjedigelse av valgte konsuler. I Sverige kan en valgt konsul «avløses» når det er i Sveriges interesse eller andre grunner tilsier det. Tilsvarende regler gjelder i Finland. I Danmark kan valgte konsuler avskjediges når dette er forenlig med tjenestens tarv.

Det kan være flere grunner til å skifte ut en valgt konsul. Konsulen kan for eksempel ha fremsatt uheldige uttalelser som er i klar strid med norske politiske interesser, vedkommende kan ha økonomiske interesser som klart strider mot norske interesser eller unnlater å utføre sine konsulære oppgaver på en akseptabel måte.

Departementet har vurdert hvor fri myndighetsutøvelsen bør være på dette området. En har vurdert om det er hensiktsmessig å la tilsvarende vilkår som de som er satt for ordensstraff i tjenestemannsloven § 14 (overtredelse av

tjenesteplikter, unnlatelser, utilbørlig adferd m.v.) få anvendelse som vilkår for avskjedigelse av valgte konsuler. Departementet har imidlertid kommet til at det vil være lite heldig å binde opp skjønnsutøvelsen, ettersom svært ulike forhold kan spille inn i vurderingen av en sak, og det ofte vil være politiske vurderinger som avgjør om en konsul anses som ønsket eller ikke. Valgte konsulers særstilling i forhold til norske tjenestemenn for øvrig tilsier heller ikke binding av skjønnsutøvelse på dette området. Tilsettingsforholdet mellom norske myndigheter og vedkommende valgte konsul må betraktes som et tillitsforhold basert på gjensidig nytte. Dersom tilliten ikke lenger foreligger, bør ansettelsesforholdet derfor kunne avvikles på en relativt rask og ukomplisert måte. Som vilkår for avskjedigelse av valgte konsuler bør det derfor kunne oppstilles at avskjeden vil være i Norges interesse. Ved utøvelse av skjønnsmyndigheten vil Utenriksdepartementet være bundet av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper.

Ved at det fastsettes vilkår for avskjedigelse av valgte konsuler i utenriksloven, vil disse reglene som nevnt gå foran tjenestemannslovens bestemmelser om oppsigelse og avskjed av tjenestemenn for så vidt angår de materielle vilkår. For øvrig vil tjenestemannslovens bestemmelser få anvendelse på valgte konsulers tilsettingsforhold. Dette vil for eksempel gjelde tjenestemannslovens bestemmelser om saksbehandling og rett til å klage og reise søksmål.

En lovendring som den foreslåtte vil kunne gjøres gjeldende overfor valgte konsuler som er utnevnt eller beskikket før lovens ikrafttredelse. Spørsmålet har vært forelagt Justisdepartementet, som er enig i denne vurderingen. Når det gjelder spørsmål om avskjed på grunnlag av forhold som har funnet sted før ikrafttredelse av en ny lov, må saken vurderes spesifikt i forhold til Grunnloven § 97.

For ordens skyld skal det presiseres at konsuler ikke sies opp, men avskjediges når de fratrer sitt verv. Dette er også ordningen i henhold til någjeldende lov.

3.12 Utkastets § 12 (spesialutsending)

Utkastets § 12 har følgende ordlyd:

Spesialutsending beskikkes av vedkommende departement og er underlagt vedkommende stasjons sjef.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 6 tredje ledd og § 14 annet og tredje ledd.

I henhold til någjeldende lovs § 14 annet ledd kan spesialutsending være embetsmenn dersom de avlønnes som sådan, og skal følgelig beskikkes av Kongen i statsråd. I faglige spørsmål er det i dag fast praksis at spesialutsending er underlagt sin fagmyndighet. For å sikre en koordinering av Norges utenrikspolitiske interesser overfor lokale myndigheter er det også etablert praksis at spesialutsending er underlagt vedkommende stasjons sjef.

I forhold til dagens ordning innebærer utkastet ingen endringer når det gjelder det faglige underordningsforholdet eller med hensyn til underordningsforholdet ved stasjonen. I utkastet presiseres det for ordens skyld at spe-

sialutsending er underlagt vedkommende stasjons sjef. Denne bestemmelsen er identisk med någjeldende lov § 14 tredje ledd.

Det følger av utkastets § 4 at spesialutsendinger ikke lenger skal kunne utnevnes i statsråd. Det er Utenriksdepartementet som heretter skal ha den endelige myndighet når det gjelder å avgjøre hvilke personer som skal kunne tiltre stilling som spesialutsending ved utenriksstasjon og når vedkommende skal hjemkalles. Den reelle avgjørelsesmyndigheten i disse spørsmålene ligger i dag også i Utenriksdepartementet.

Merknader fra høringsinstansene:

Forsvarsdepartementet peker i sin uttalelse bl.a. på forsvarets behov for selv å styre sine utsendinger under opphold i utlandet. Det fremholdes at det bør være Forsvarsdepartementet/Forsvaret som har arbeidsgiveransvaret for og som selv fastsetter faginstruks for utsendingene fra forsvaret. Selv om spesialutsendingene er underlagt vedkommende stasjonssjef, kan det ifølge *Forsvarsdepartementet* ikke innebære at stasjonssjefen skal kunne tildele arbeidsoppgaver utenfor fastlagt instruks om det utfra stasjonens drift skulle være behov for det. En utvidet rett til å tildele militærutsendingene andre oppgaver enn det som følger av faginstruksen kan komme i konflikt med fagdepartementets behov for å løse nærmere definerte oppgaver. *Forsvarsdepartementet* konkluderer med at det ikke kan akseptere at arbeidsgiveransvaret for sivile og militære utsendinger overføres fra Forsvarsdepartementet/Forsvaret til Utenriksdepartementet. Forsvarsdepartementet peker også på at de militære utsendingene fortsatt bør beskikkes som embetsmenn.

Utenriksdepartementet bemerker:

Innen Regjeringen er det Utenriksministeren som har det konstitusjonelle ansvaret for utenrikspolitikken og for Norges forhold til andre stater, og det er Utenriksministeren som har ansvaret for den samordning som er nødvendig for å sikre en enhetlig norsk opptreden i internasjonal sammenheng, jfr. også St. meld. nr. 11 (1989-90). Disse synspunktene ga en enstemmig Utenrikskomite sin tilslutning til, jfr. Innst. S. nr. 181 (1989-90), side 13.

Også virksomheten til samtlige departementer, flere direktorater og andre offentlige institusjoner har en internasjonal side. Dette aspektet av arbeidet blir også stadig viktigere i takt med internasjonaliseringen av vårt næringsliv og av samfunnet forøvrig. Stadig flere fagområder får en utenrikspolitisk dimensjon.

Denne utviklingen reflekteres også i størrelsen på og sammensetningen av norsk utenriksstjeneste i utlandet. For ca. 10 år siden var det omlag 75 norske fagstasjoner. I dag er tallet 101. Nærmere 30 prosent av alt utsendt personale knyttet til norske utenriksstasjoner kommer fra andre institusjoner enn Utenriksdepartementet. 21 departementer, direktorater og andre institusjoner har personell knyttet til utenriksstasjonene.

Denne utviklingen vil fortsette i takt med internasjonaliseringen. Men den gjør det enda viktigere enn tidligere å organisere arbeidet på en måte som kan sikre en enhetlig ivaretagelse av Norges samlede utenrikspolitiske interesser i utlandet. Det overordnede ansvaret for alle medarbeidere knyttet til norsk

utenriksstjeneste, faglig så vel som administrativt, må derfor fortsatt tilligge stasjonssjefen.

I samsvar med dette er det i dag etablert praksis at det er Utenriksdepartementet som har den reelle avgjørelsesmyndigheten med hensyn til hvem som skal beskikkes og hjemkalles som spesialutsending.

Det at stasjonens personale utgjør en samlet helhet under stasjonssjefens ledelse er selvsagt ikke til hinder for at spesialutsendingene i faglig henseende er underlagt vedkommende departement eller annen fagmyndighet. Fagmyndighetene kan også gi instruks til spesialutsendingene i faglige spørsmål.

Etter bestemmelsen i Utenriksinstruksens kap. 3 § 5 er militære utsendinger administrativt underlagt Forsvarsdepartementet. Denne ordningen er begrunnet utfra de særskilte oppgaver disse utsendingene er satt til å håndtere både overfor vertslandets sivile og militære myndigheter og overfor myndighetene i Norge. Utenriksdepartementet deler derfor Forsvarsdepartementets syn på at gjeldende praksis med at militære utsendinger og personell utsendt fra Forsvarsdepartementet til Norges faste delegasjon til NATO, fortsatt skal være administrativt underlagt Forsvarsdepartementet. Utenriksdepartementet vil således ha avgjørelsesmyndigheten med hensyn til hvem som skal beskikkes eller hjemkalles som spesialutsending mens det forøvrig er Forsvarsdepartementet som har arbeidsgiveransvaret for dette personellet. Den foreslåtte lovendring vil ikke være til hinder for dette. Detaljerte bestemmelser om spesialutsendingenes forhold ved utenriksstasjonene vil bli inntatt i forslag til ny utenriksinstruks.

Hva angår endringene om at spesialutsending ikke lenger skal utnevnes som embetsmann vises til kommentarene til utkastets § 4 tredje ledd.

3.13 Utkastets § 13 (utsendt administrativt personell)

Utkastets § 13 har følgende ordlyd:

Beslutning om tjeneste i departementet eller ved utenriksstasjon for utsendt administrativt personell treffes av vedkommende departement.

Vedkommende departement kan hjemkalle utsendt administrativt personell til likeverdig eller høyere stilling i departementet.

Vedkommende departement bestemmer hvilke stillinger i departementet som skal anses likeverdige når det gjelder forflytning.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 18 nr. 2 første ledd, annet punktum og tredje punktum og nr. 2 annet ledd.

Til § 13 første ledd

Departementets administrative personell er ikke underlagt flytteplikt. Det innebærer at de ikke kan beordres til tjeneste ved utenriksstasjon.

Bestemmelsen har som formål å presisere hvilket organ som har beslutningsmyndighet når administrativt personell søker om stilling ved utenriksstasjon og hjemme.

Til § 13 annet ledd

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 18 nr. 2 tredje punktum. Bestemmelsen presiserer at administrativt personell som innehar stilling på utenriksstasjon er underlagt departementets hjemkallellesrett. Bestemmelsen innebærer ingen materielle endringer.

Til § 13 tredje ledd

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 18 nr. 2 annet ledd. I utkastet er utelatt formuleringen «ved utenriksstasjon». Dette skyldes at formuleringen kan medføre tolkningstvil ettersom utsendt administrativt personell ikke er underlagt flytteplikt. Dermed er det heller ikke nødvendig å vurdere hvilke stillinger ved utenriksstasjon som kan ansees likeverdige. Det følger av stasjonssjefens generelle instruksjonsmyndighet at han eller hun til enhver tid kan beslutte hvilket arbeidsområde administrativt personell skal ha på vedkommende stasjon.

3.14 Utkastets § 14 (lokalt ansatte)

Utkastets § 14 har følgende ordlyd:

Vedkommende utenriksstasjon har myndighet til å ansette, suspendere, si opp og avskjedige lokalt ansatt. Saker som gjelder suspensjon, oppsigelse eller avskjedigelse skal forelegges vedkommende departement.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 18 nr. 1 in fine og nr. 3.

Bestemmelsen omfatter lokalt ansatt personell på utenriksstasjonene (kontormedarbeidere, resepsjonister, vakter, tolker, bud, gartnere, sjåførere) enten de arbeider for spesialutsendinger eller er finansiert av annen statlig etat enn Utenriksdepartementet eller er knyttet til andre utsendinger og finansiert av ikke-statlige institusjoner.

I henhold til någjeldende lov er det vedkommende utenriksstasjon som ansetter, sier opp og suspenderer eller avskjediger lokalt ansatte etter at departementets forhåndssamtykke er innhentet.

Utkastet er i samsvar med någjeldende utenrikslov når det gjelder suspensjon, oppsigelse og avskjedigelse, mens utenriksstasjonene i utkastet er gitt myndighet til å ta beslutning om ansettelse. Denne endringen er begrunnet i at utenriksstasjonene som regel har bedre forutsetninger for å gjøre seg opp en selvstendig mening om de aktuelle kandidatene enn departementet. Kravet om at departementet skal forelegges saker om suspensjon, oppsigelse og avskjedigelse før eventuell beslutning fattes er beholdt for å sikre en ensartet praksis på de ulike utenriksstasjonene og for at disse sakene, som ofte er konfliktfylte, blir undergitt en grundig vurdering av overordnet instans.

Det skal for øvrig bemerkes at det i dag er ca. 600 lokalt ansatte ved utenriksstasjonene. En del av disse er norske statsborgere. Utenriksdepartementet mottar årlig om lag 10 henvendelser fra utenriksstasjonene vedrørende, suspensjon, oppsigelse og avskjedigelse av lokalt ansatte.

I henhold til någjeldende lov er det departementet som avtaler lønn og arbeidsvilkår med de lokalt ansatte. I utkastet er denne myndigheten foreslått overført til utenriksstasjonene. Begrunnelsen er at utenriksstasjonen i langt

større grad enn departementet har forutsetning for å vurdere hvordan ansettelsesvilkår og lønn bør fastsettes.

Merknader fra høringsinstansene:

Nærings- og handelsdepartementet er av den oppfatning at arbeidsgiveransvaret for lokalt ansatte medarbeidere i ikke-statlige institusjoner må ligge i vedkommende ikke-statlige institusjon. Utenriksdepartementets og utenriksstasjonenes rolle i saker som gjelder suspensjon, oppsigelse eller avskjedigelse av lokalt ansatte i ikke-statlige institusjoner bør kun være å sikre at hensynet til lokal lovgivning og bestemmelser i Wien-konvensjonen blir ivaretatt.

Norges Eksportråd uttaler seg i samme retning og bemerker at det i utkastets § 14 bør åpnes for å delegere ansettelses- og oppsigelses-/avskjedigelseskompetanse fra utenriksstasjonen til vedkommende spesialutsending (eksportutsending) når den lokalt ansatte er ansatt for å utføre arbeidsoppgaver for Norges Eksportråd.

Utenriksdepartementet bemerker:

Det er Utenriksdepartementet og utenriksstasjonen som har myndighet til å ansette eller avskjedige lokalt ansatte ved stasjonen. Utenriksdepartementet er således arbeidsgiver for *alle* lokalt ansatte når det gjelder ansettelse, suspensjon, oppsigelse eller avskjedigelse. Dette utelukker imidlertid ikke at det i andre arbeidsrettslige relasjoner (mht. avlønning, ferie, permisjoner ol.) kan være andre som har arbeidsgiveransvaret.

Flere hensyn ligger til grunn for at departementet foreslår gjeldende regelverk videreført. Ettersom stasjonssjefen etter Wien-konvensjonen overfor vertslandets myndighet vil være ansvarlig for samtlige personer tilknyttet stasjonen, vil det være nødvendig at stasjonssjefen/departementet også har innflytelse over hvilket lokalt personell som tilsettes og avskjediges/sies opp. Ordningen sikrer en konsekvent etterlevelse av Wien-konvensjonen, en enhetlig behandling av lokalt ansatte og bidrar derigjennom til å opprettholde en enhetlig utenriksstjeneste.

Departementet gjør derfor ingen endringer i det endelige utkastet til lovtekst.

3.15 Utkastets § 15 (ambassadens ansvar for konsulære tjenester)

Utkastets § 15 har følgende ordlyd:

Ambassadene har overoppsyn med konsulattjenesten i det eller de land hvor stasjonens sjef er akkreditert eller anmeldt. Ambassadene virker samtidig som generalkonsulater i den utstrekning vedkommende departement bestemmer.

Embetshandlinger som ifølge lov skal utføres ved konsulær stasjon eller av tjenestemann ved konsulær stasjon kan med samme rettsvirkning utføres av tjenestemann ved diplomatisk stasjon.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs §§ 5 første ledd, 11 og 19.

Til § 15

Utkastets § 15 første ledd erstatter någjeldende lovs § 5 første ledd. Begrepet legasjon er ikke lenger i bruk, og er derfor utelatt i lovteksten. Etter dagens praksis er faste delegasjoner ikke pålagt de oppgaver som fremgår av angjeldende bestemmelse. Utenriksdepartementet kan heller ikke se at det i fremtiden vil være hensiktsmessig å pålegge faste delegasjoner å ha overoppsynet med konsulattjenesten. Faste delegasjoner er derfor fortsatt ikke tatt med i lovteksten. Bestemmelsene i någjeldende lovs § 5 annet ledd og § 11 er ikke tatt med i utkastet da disse beføyelsene ligger innenfor departementets alminnelige styringsrett.

3.16 Utkastets § 16 (notarius publicus handlinger)

Utkastets § 16 har følgende ordlyd:

For så vidt norsk lov, overenskomst med fremmed stat eller dennes lovgivning ikke er til hinder for det, kan utenriks tjenestemann eller den han eller hun gir fullmakt, utføre enhver forretning som notarius publicus i Norge kan utføre, dersom det skjer til fordel for norsk borger eller forholdet ellers har tilknytning til Norge eller norske interesser.

Vedkommende departement fastsetter de nærmere vilkårene for utførelse av notarialforretninger ved utenriksstasjon.

Forsikring i henhold til domstolsloven § 141 kan likevel bare mottas av utenriks tjenestemann som Kongen har gitt fullmakt til det eller ved forfall, av hans stedfortreder.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 20. Bestemmelsen inneholder ingen materielle endringer.

Til § 16 første ledd.

I henhold til någjeldende lovs § 20 første punktum kan «utenriks tjenestemann eller annen tjenestemann som midlertidig bestyrer eller er konstituert i slik tjenestemanns stilling» utføre de i loven nevnte notarius publicus-handlinger. I henhold til utkastet kan disse handlingene foretas av «utenriks tjenestemann eller den han gir fullmakt». Betegnelsen utenriks tjenestemann er definert i utkastets § 3 første ledd nr. 1. Fullmakt vil i praksis ofte bli gitt til administrativt personell ved utenriksstasjonen. Endringene er i overensstemmelse med dagens praksis og innebærer ingen materielle endringer.

Til § 16 annet ledd.

Bestemmelsen er gitt et tillegg som presiserer at det er Utenriksdepartementet som fastsetter de nærmere vilkårene for utførelse av notarialforretninger ved utenriksstasjonene. Dette gjelder bl.a. retten til å begrense visse typer notarialoppgaver til bestemte stasjoner.

Til § 16 tredje ledd.

Endringene i utkastets § 16 annet ledd er kun av språklig og redigeringsmessig art, og innebærer ingen materielle endringer.

Som det fremgår av utkastets § 6 annet ledd og någjeldende lovs § 14 fjerde ledd kan spesialutsendinger i utgangspunktet ikke utføre notarius publicus-handlinger. I utkastets § 6 annet ledd er det foreslått at vedkommende departement får adgang til å dispensere fra dette forbudet, jfr. kommentarene til denne bestemmelsen.

Merknader fra høringsinstansene:

Justisdepartementet peker på at det er fremmet forslag til ny lov om notarius publicus, jfr. Ot. prp. nr. 81 2000-2001. Lovforslaget går ut på en lovfesting av praksis slik den er i dag og innebærer ikke endringer i gjeldende rett.

Utenriksdepartementet bemerker:

I forslaget til ny lov om notarius publicus videreføres utenriksstjenestens notarialkompetanse ved at utenriksstjenestemann i forslagets § 1 annet ledd gis alminnelig notarialmyndighet, dog uten at §§ 20 og 21 i någjeldende lov om utenriksstjenesten oppheves. Sistnevnte bestemmelser vil dermed ikke lenger være hjemmel for notarialmyndigheten men i kraft av å være lovbestemmelser om notarialoppgaver i særlovgivningen fungere som en innskrenkning i den alminnelige notarialkompetanse, jfr. Ot. prp. nr. 81 2000-2001 side,15-16.

Departementet ønsker å videreføre gjeldende begrensninger i utenriksstasjonenes adgang til å utføre notarialfunksjoner og opprettholder derfor sitt forslag i det endelige utkastet til lovtekst

3.17 Utkastets § 17 (vigsels)

Utkastets § 17 har følgende ordlyd:

For så vidt norsk lov, overenskomst med fremmed stat eller dennes lovgivning ikke er til hinder for det, kan utenriksstjenestemann ved utenriksstasjon som vedkommende departement har gitt fullmakt, utføre vigsel. Det kan gis fullmakt til å utføre vigsel også når bare én av brudefolkene er norsk statsborger eller bosatt i Norge. Fullmakt kan ikke gis for vigsel av person som er borger av den stat hvor vigsel skal finne sted.

Om virkningen av at vigsel er utført i strid med bestemmelsene i denne paragraf og om godkjenning av ugyldige vigslar, gjelder det som er bestemt i lov om brudevigjing i utlandet § 11 tilsvarende.

Kongen gir nærmere forskrifter om vigsel ved utenriksstjenestemann.

Til § 17 første ledd

I henhold til någjeldende lovs § 21 første ledd første punktum kan vigsel foretas av «utenriksstjenestemann som Kongen har gitt fullmakt, eller ved forfall, hans stedfortreder». I henhold til utkastets § 17 første ledd første punktum kan vigsel foretas av «utenriksstjenestemann ved utenriksstasjon som vedkommende departement har gitt fullmakt. Betegnelsen utenriksstjenestemann er definert i utkastets § 3 første ledd nr. 1. I henhold til praksis blir fullmakt til vigsel ved norsk utenriksstasjon gitt til vedkommende stasjon generelt, ikke til særlig navngitt person eller til spesifisert stillingsinnehaver. Dette gjelder

hva enten utenriksstasjonen får generell fullmakt til å foreta vigsler eller fullmakten bare gis for en særlig vigsel.

Som det fremgår av utkastets § 6 annet ledd og någjeldende lovs § 14 fjerde ledd kan spesialutsendinger i utgangspunktet ikke utføre vigsler. I utkastets § 6 annet ledd er det gitt adgang for departementet til å dispensere fra dette forbudet.

Til § 17 annet ledd

Utkastets § 17 annet ledd er i overensstemmelse med någjeldende lovs § 21 tredje ledd.

Til § 17 tredje ledd

Utkastets § 17 tredje ledd erstatter någjeldende lovs § 21 annet ledd.

Någjeldende bestemmelse gir eksempler på hva det kan fastsettes forskrifter om. Eksemplene er imidlertid ikke uttømmende, jfr. uttrykket «herunder». Utenriksdepartementet anser det mest hensiktsmessig at fullmaktsregelen gjøres generell.

3.18 Utkastets § 18 (krav om norsk statsborgerskap for utsendt utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell)

Utkastets § 18 har følgende ordlyd:

Utsendt utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell må være norsk statsborger.

Bestemmelsen er i samsvar med någjeldende lovs § 16 tredje ledd.

3.19 Utkastets § 19 (begrensninger i adgangen til å motta verv fra fremmed stat og til å drive forretningsvirksomhet)

Utkastets § 19 har følgende ordlyd:

Utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell må ikke av annen stats regjering eller av internasjonal organisasjon motta noe verv av diplomatisk, konsulær eller annen offisiell art med mindre vedkommende departement samtykker.

Utsendt utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell må ikke for egen eller andres regning drive noen form for forretningsvirksomhet på tjenestetstedet.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 16 første og annet ledd og § 18 nr. 2 tredje ledd, første punktum.

Til § 19 første ledd

I henhold til någjeldende lov må utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell ha departementets eller Kongens samtykke for å påta seg verv av diplomatisk, konsulær eller annen offisiell art fra annen stats regjering. I henhold til utkastets § 19 første ledd må utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell ha departementets samtykke for å motta verv av offi-

siell art; også fra internasjonal organisasjon. Sistnevnte tilføyelse er ny. Det skjer stadig oftere at norske utenriksstjenestemenn blir anmodet av internasjonale organisasjoner om å påta seg ulike verv. Departementet har til enhver tid behov for å ha kontroll med hvilke verv tjenestemennene måtte påta seg, hva enten vervet tilbys fra internasjonal organisasjon eller fra annen stats regjering.

I henhold til någjeldende lov er godkjenningensmyndigheten lagt til «Kongen eller departementet». I utkastet er myndigheten av praktiske grunner lagt til departementet.

For øvrig er bestemmelsen i samsvar med någjeldende lov.

Til § 19 annet ledd

Utkastet er innholdsmessig i overensstemmelse med någjeldende lov.

Annet ledd må fortolkes i lys av artikkel 42 i Wien-konvensjonen om diplomatisk samkvem av 18.4 1961 og artikkel 57 i Wien-konvensjonen om konsulært samkvem av 24.4 1963. Disse konvensjonsbestemmelsene inneholder et generelt forbud mot at utsendt utenriksstjenestemann og utsendt administrativt personell driver ervervsvirksomhet eller kommersiell virksomhet på tjenestestedet for personlig vinning. Med uttrykket «ervervsvirksomhet eller kommersiell virksomhet for personlig vinning» menes ikke en passiv investering i foretak i mottakerstaten, selv om det måtte dreie seg om kommersielle foretak. Inntektsgivende investeringer i mottakerstaten, f.eks. kjøp av aksjer, fast eiendom eller pantobligasjoner, faller således ikke i og for seg inn under forbudet. Hvis imidlertid investeringen medfører en aktiv deltakelse i den virksomhet som det investeres i, er det neppe tvil om at man overskrider grensen for det som er tillatt. I tvilstilfelle vurderer departementet om virksomhet som en utsendt tjenestemann er økonomisk interessert i, eller et oppdrag han ønsker å utføre mot godtgjørelse, må antas å være i strid med forbudet. Forbudet gjelder ikke gebyrbelagte tjenester som utføres av utenriksstasjonene.

3.20 Utkastets § 20 (vernetingsregler)

Utkastets § 20 har følgende ordlyd:

Reises tiltale mot utsendt utenriksstjenestemann, andre utsendinger eller utsendt administrativt personell, anlegges saken ved domstol i Oslo for så vidt ikke annet vernetings måtte komme til anvendelse i henhold til norsk straffeprosesslovgivning.

Utsendt utenriksstjenestemann, andre utsendinger eller utsendt administrativt personell, som oppholder seg utenlands i norsk statstjeneste har hjemting i Oslo hvis vedkommende ikke har bopel annet sted i riket. I skatterettslig henseende anses utsendt utenriksstjenestemann og utsendt administrativt personell som bosatt i utlandet.

I rettssaker angående tjenesteanliggender har alt personell som er nevnt i § 3 vernetings i Oslo med mindre annet følger av folkeretten eller saken etter lovgivningens alminnelige regler hører inn under domstol annetsteds i riket.

Bestemmelsen erstatter någjeldende lovs § 17 og § 18 nr. 2 tredje ledd, første setning.

Til § 20 første ledd

Etter utkastet - som erstatter någjeldende lovs § 17 første ledd sammenholdt med § 18 nr. 2 tredje ledd, første punktum - er bestemmelsen utvidet til også å omfatte andre utsendinger. Endringen er tatt med for å skape enhetlige regler for alt utsendt personell som knyttes til utenriksstasjonene.

Til § 20 annet ledd

Utkastet er identisk med någjeldende lovs § 17 annet ledd sammenholdt med § 18 nr. 2 tredje ledd, 1. punktum.

At utsendt utenriktjenestemann i utgangspunktet har hjemting i Oslo følger også av tvistemålsloven § 20. For å gjøre utkastets § 20 tilstrekkelig klar og for å få med bestemmelsen om utsendte kontorfunksjonærer i någjeldende lovs § 18 nr. 2 tredje ledd, 1. punktum, er regelen beholdt i lovutkastet.

Til § 20 tredje ledd

I Ot.prp. nr 48 (1958) om lov om utenriktjenesten gis det ingen begrunnelse for regelen i någjeldende lovs § 17 tredje ledd utover at departementet har funnet det naturlig at alt personell ansatt eller anmeldt ved norsk utenriksstasjon bør ha verneting i Norge i rettsaker som angår tjenesteanliggender. Det sies videre at bestemmelsen også omfatter lokalt ansatte.

Vernetingsreglene generelt tar først og fremst sikte på å regulere arbeidsfordelingen mellom interne norske domstoler. Det må antas at någjeldende § 17 tredje ledd er gitt *også* for å regulere norske domstolars internasjonale kompetanse med sikte på å strekke norsk jurisdiksjon så langt som mulig.

Imidlertid setter folkeretten skranker for norsk jurisdiksjon og norske domstolars internasjonale kompetanse. I tvister som springer direkte ut av innholdet i lokale arbeidskontrakter med personer som ikke er statsborgere i senderstaten, må senderstatens jurisdiksjon anses å være begrenset. Utviklingen i folkeretten har i de senere år gått i retning av at lokale domstoler ansees kompetente til å behandle saker for lokalt ansatte i tjenesterettslige spørsmål. For ordens skyld er folkerettsreservasjonen tatt med i det endelige utkastet til bestemmelsen.

Merknader fra høringsinstansene:

Justisdepartementet bemerker at det verken i Utenriksdepartementets første utkast til § 20 tredje ledd eller i utkastet forøvrig var inntatt noen uttrykkelig reservasjon for eventuelle begrensninger i anvendelsen av vernetingsregelen som måtte følge av folkeretten. Etter Justisdepartementets mening tilsier bl.a. informasjonshensyn og hensynet til klarhet at folkerettsreservasjonen bør fremgå av bestemmelsens ordlyd.

Utenriksdepartementet bemerker:

Utenriksdepartementet er enig i Justisdepartementets merknad og dette er tatt til følge gjennom en tilføyelse til § 20 tredje ledd hvor folkerettsreservasjonen er bygget inn.

3.21 Utkastets § 21 (gebyr)

Utkastets § 21 har følgende ordlyd:

Kongen fastsetter gebyrtariff for utenriksstasjonene.

Bestemmelsen er i samsvar med någjeldende lovs § 22.

3.22 Utkastets § 22 (Ikrafttredelse)

Utkastets § 22 har følgende ordlyd:

Denne lov trer i kraft på det tidspunkt Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov om utenrikstjenesten av 18. juli 1958 nr. 1. Forskrifter gitt i medhold av lov av 18. juli 1958 nr. 1 gjelder også etter at loven har trådt i kraft.

3.23 Utkastets § 23 (endringer i andre lover)

Utkastets § 23 har følgende ordlyd:

Det gjøres følgende endringer i andre lover:

*Lov av 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 12 første ledd bokstav c skal lyde:
c. norsk utenrikstjenestemann, jf.lov om utenrikstjenesten § 17.*

4 Økonomiske og administrative konsekvenser

De foreslåtte endringene vil ikke påføre norske myndigheter økte utgifter eller få vesentlige administrative konsekvenser.

5 Merknader til de enkelte bestemmelser

Til § 1

Utenrikslovens § 1 første ledd er i forhold til tilsvarende bestemmelse i loven av 1958, bygget ut for å gi en mer dekkende beskrivelse av utenrikstjenestens oppgaver. Forslaget innebærer ingen realitetsendring.

Utenrikslovens § 1 annet ledd er endret for å gi en mer dekkende beskrivelse av utenrikstjenestens konsulære oppgaver.

Utenrikslovens § 1 tredje ledd er endret for mer presist å peke på de konsulære oppgavene som ikke fanges opp av første ledd nr. 2. Det er utarbeidet et nytt tillegg til bestemmelsen for å gi lovhjemmel for behandling av personopplysninger etter Lov om behandling av personopplysninger av 14.4.2000. Bestemmelsen gir ikke den enkelte borger noen rett til å kreve at utenrikstjenesten skal intervensere en bestemt sak. Bestemmelsen erstatter §§ 1 og 2 i loven av 1958.

Til § 2

Endringene i bestemmelsen - som erstatter §§ 3 og 4 i loven av 1958 - er av språklig art og innebærer ingen materielle endringer.

Til § 3

Bestemmelsen omtaler de forskjellige grupper av utsendt personell som kan knyttes til en utenriksstasjon og har tilsvarende ordlyd som § 6 første og annet ledd i loven av 1958.

Til § 4

I bestemmelsens første og andre ledd omtales de stillingskategorier som finnes ved de diplomatiske og konsulære fagstasjonene.

Det fremgår av tredje ledd at det som hovedregel bare er ambassadør og generalkonsul som skal utnevnes som embetsmann. Begrunnelsen for at andre tilsatte ved utenriksstasjonene (ministerråd og ambassaderåd) ikke lenger skal utnevnes som embetsmann er blant annet behovet for rasjonalisering av Statsråds, Statsministerens kontors og Utenriksdepartementets arbeidsoppgaver. Ministerrådene og ambassaderådene rettslige og faktiske situasjon vil ikke bli endret som følge av forslaget. Bestemmelsen erstatter §§ 7,8, 9 første ledd i loven av 1958.

Til § 5

Bestemmelsen omtaler de forskjellige kategorier av valgte utenrikstjenestemenn. Det fremgår av bestemmelsen at valgte konsulere ikke lenger skal beskikkes som embetsmenn. Begrunnelsen for forslaget er ønsket om å forenkle Statsråds, Statsministerens kontors og Utenriksdepartementets arbeid. Bestemmelsens første punktum har samme ordlyd som § 15 første ledd i loven

av 1958. Bestemmelsens annet punktum er ny og må leses i sammenheng med utkastets § 11.

Til § 6

Til en utenriksstasjon kan det også knyttes spesialutsendinger som kan være sivile eller militære tjenestemenn ansatt av andre statlige etater. Spesialutsendingene har et avgrenset arbeidsfelt og en tidsbegrenset tilknytning til en utenriksstasjon. Spesialutsendingene har derfor ikke de samme stillingsfullmakter som fagtjenestemann. Bestemmelsen åpner for at Utenriksdepartementet kan gi spesialutsending fullmakt til å utføre notarius-publicus handlinger og visse konsulære embets handlinger. Bestemmelsen erstatter § 14 første og tredje ledd i loven av 1958.

Til § 7

Bestemmelsen er ny og omtaler andre utsendinger - det vil si personer ansatt i institusjoner som er ikke-statlige etater (Norges Eksportråd, Norges Turistråd ol) og som for et begrenset tidsrom knyttes til en utenriksstasjon. Andre utsendingers ansettelse og arbeidsforhold reguleres ikke av tjenestemannslovgivningen.

Til § 8

Bestemmelsen omtaler de forskjellige grupper av administrativt personell (utsendt administrativt personell og lokalt ansatte) som kan knyttes til en utenriksstasjon. Bestemmelsen må leses i sammenheng med utkastets §§13 og 14 og erstatter § 18 i loven av 1958.

Til § 9

Det fremgår av bestemmelsen - som erstatter § 10 i loven av 1958 - at fagtjenestemann har plikt til å motta forflytning til likeverdig eller høyere stilling i departementet eller ved utenriksstasjon. Myndigheten til å bestemme hva som skal ansees som likeverdig eller høyere stilling er etter utkastets annet ledd lagt til Utenriksdepartementet.

Til § 10

Bestemmelsen - som innebærer at fagtjenestemann kan hjemkalles hvis dette ansees påkrevet av tjenstlige grunner - erstatter § 13 i loven av 1958. En forutsetning for slik hjemkalling er at vedkommende beholder sin lønn og sitt stillingsnivå etter hjemkallingen. Fagtjenestemann til rådighet kan, innenfor rammen av arbeidsforholdet, pålegges arbeidsoppgaver som er i samsvar med vedkommendes faglige og personlige forutsetninger.

Til § 11

Bestemmelsen - som erstatter § 15 annet og tredje ledd i loven av 1958 - utvider adgangen til å avskjedige valgte konsulere i forhold til nåværende lov. Bestemmelsen oppstiller ikke spesielle vilkår som skal legges til grunn for skjønnsut-

øvelsen. Utenriksdepartementet vil være bundet av alminnelige forvaltningsrettslige prinsipper under utøvelse av skjønnsmyndigheten.

Til § 12

Bestemmelsen slår fast at myndigheten til å beskikke spesialutsendinger heretter skal tilligge «vedkommende departement», jfr. utkastets § 4 om at ministerråder og ambassaderåder ikke lenger skal utnevnes til embetsmann. Bestemmelsen slår i likhet med loven av 1958 også fast at spesialutsending er underlagt sjefen på vedkommende utenriksstasjon. Bestemmelsen - som erstatter § 6 tredje ledd og § 14 annet og tredje ledd i loven av 1958 - endrer ikke dagens praksis omkring arbeidsgiveransvaret og det faglige ansvarsforholdet for spesialutsendingene.

Til § 13

Det fremgår av bestemmelsen at utsendt administrativt personell ikke har flytteplikt og følgelig ikke kan beordres til tjeneste ved utenriksstasjon. Utsendt administrativt personell er derimot underlagt departementets hjemkallesesrett og kan i henhold til etablert praksis hjemkalles til likeverdig eller høyere stilling i departementet. Bestemmelsen - som erstatter § 18 nr. 2 første ledd, annet og tredje punktum og nr. 2 annet ledd - innebærer ingen materielle endringer.

Til § 14

Bestemmelsen omfatter lokalt ansatt personell ved utenriksstasjonene enten de er lønnet over Utenriksdepartementets eller en annen etats eller institusjons budsjett. Utenriksstasjonen er etter utkastet gitt myndighet til å ansette lokalt ansatte. Spørsmål om oppsigelse, suspensjon eller avskjedigelse skal - for å sikre ensartet praksis ved utenriksstasjonene - etter utkastet forelegges departementet. Bestemmelsen erstatter § 18 nr. 1 in fine og nr 3 i loven av 1958.

Til § 15

Bestemmelsen erstatter §§ 5 første ledd , 11 og 19 i loven av 1958.

Til § 16

Bestemmelsen - som erstatter § 20 i loven av 1958 - inneholder ingen materielle endringer. Bestemmelsen innebærer en innskrenkning i den alminnelige notarialkompetanse som etter § 1 annet ledd i forslag til ny lov om notarius publicus, jfr. Ot. prp. nr. 81 2000-2001 er foreslått lagt til «norsk utenriks- tjenestemann eller annen tjenestemann som midlertidig bestyrer eller er konstituert i slik tjenestemanns stilling». Spesialutsending har ikke rett til å utføre notarialfunksjoner men departementet kan etter utkastets § 6 annet ledd dispensere fra dette forbudet. Bestemmelsen innebærer ellers ingen endringer.

Til § 17

Bestemmelsen - som gir utenriktjenestemann som har fullmakt til dette - myndighet til å utføre vigsel. Spesialutsending har ikke rett til å utføre vigsel men departementet kan etter utkastets § 6 annet ledd dispensere fra dette forbudet. Bestemmelsen innebærer ellers ingen materielle endringer.

Til § 18

Bestemmelsen er i samsvar med § 16 tredje ledd i loven av 1958.

Til § 19

Bestemmelsen erstatter § 16 første og annet ledd og § 18 nr. 2 tredje ledd, første punktum i loven av 1958.

Bestemmelsen i første ledd fastslår at utenriktjenestemann eller utsendt administrativt personale ikke må motta noe verv av diplomatisk, konsulær eller annen offisiell art av annen stat eller internasjonal organisasjon, med mindre departementet samtykker. Behovet for å innhente departementets samtykke for å motta verv fra internasjonale organisasjoner er ny.

Bestemmelsen i annet ledd må fortolkes i lys av artikkel 42 og 57 i Wienkonvensjonene om diplomatisk og konsulært samkvem av henholdsvis 18.4. 1961 og 24.4. 1963. Bestemmelsen inneholder ingen materielle endringer.

Til § 20

Bestemmelsen - som erstatter § 17 og § 18 nr. 2 tredje ledd, første setning i loven av 1958 - fastsetter de vernetingsreglene som skal gjelde utsendt utenriktjenestemann, andre utsendinger og utsendt administrativt personell.

Ifølge tredje ledd har også lokalt ansatte verneting i Norge i rettssaker som angår tjenesteanliggender. Utviklingen i folkeretten har i de senere år imidlertid gått i retning av å anse lokale domstoler kompetente til å behandle rettsvister for lokalt ansatte i tjenesterettslige spørsmål. En folkerettsreservasjon om norske domstolars kompetanse i disse sakene er derfor tatt med i utkastet til tredje ledd.

Til § 21

Bestemmelsen er i samsvar med § 22 i loven av 1958

Til § 22

Forskrifter som er vedtatt med hjemmel i loven av 1958 - vil etter at sistnevnte lov oppheves - fortsette å gjelde inntil de blir spesielt opphevet eller endret.

Til § 23

Loven fører til endring av lov av 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 12 første ledd bokstav c.

Utenriksdepartementet

t i l r å r :

At Deres Majestet godkjenner og skriver under et framlagt forslag til proposisjon til Stortinget om lov om utenrikstjenesten.

Vi HARALD, Norges Konge,

s t a d f e s t e r :

Stortinget blir bedt om å gjøre vedtak til lov om utenrikstjenesten i samsvarende med et vedlagt forslag.

Forslag til lov om utenriksstjenesten

§ 1

Utenriksstjenesten har til oppgave:

- 1. å ivareta og fremme Norges interesser i forhold til utlandet, herunder både norske særinteresser og de interesser Norge har felles med andre land.
- 2. å gi norske statsborgere råd og hjelp overfor utenlandske myndigheter, personer og institusjoner.
- 3. å gi bistand til norske statsborgere i utlandet, herunder bistand i forbindelse med strafforfølgning, ulykker, sykdom og dødsfall.

Utenriksstjenestens oppgaver ivaretas av utenriksstasjonene og det regjeringsdepartement som Kongen bestemmer. Vedkommende departement forvalter utenriksstjenestens virksomhet og påser at lover og forskrifter blir overholdt.

Kongen gir nærmere forskrifter for utenriksstjenesten.

§ 2

Som utenriksstasjon regnes ambassade, konsulær stasjon, fast delegasjon eller annet utenriksorgan som opprettes av Kongen eller vedkommende departement.

Som diplomatisk fagstasjon regnes ambassade, fast delegasjon og annen utenriksstasjon bestyrt av fagtjenestemann.

Som konsulær fagstasjon regnes generalkonsulat og konsulat bestyrt av fagtjenestemann.

Som valgkonsulat regnes generalkonsulat, konsulat, visekonsulat eller konsularagentur bestyrt av valgt utenriksstjenestemann.

§ 3

Personell ved utenriksstasjonene er

- 1. utenriksstjenestemann, som omfatter fagtjenestemann, spesialutsending og valgt utenriksstjenestemann;
- 2. andre utsendinger som etter vedkommende departements bestemmelse knyttes til stasjonen;
- 3. administrativt personell

Betegnelsen utsendt utenriksstjenestemann omfatter i denne lov fagtjenestemann og spesialutsending.

§ 4

Fagtjenestemann ved diplomatisk fagstasjon er ambassadør, ministerråd, ambassaderåd, ambassadesekretær og attaché utsendt av vedkommende departement.

Fagtjenestemann ved konsulær fagstasjon er generalkonsul, konsul og visekonsul utsendt av vedkommende departement.

Fagtjenestemann som er ambassadør eller generalkonsul er embetsmann. Vedkommende departement kan i særlige tilfeller bestemme at også ministerråder skal utnevnes som embetsmenn.

§ 5

Valgt utenriks tjenestemann er generalkonsul, konsul og visekonsul som ikke er fagtjenestemann. Valgt utenriks tjenestemann skal ikke beskikkes som embetsmann.

§ 6

Spesialutsending er tjenestemann ansatt av andre statlige etater enn vedkommende departement, utsendt for særlige formål ved utenriksstasjon for et bestemt tidsrom.

Bestemmelsene i denne lov § 15 annet ledd, 16 og 17 gjelder ikke for spesialutsending med mindre vedkommende departement fastsetter noe annet.

§ 7

Andre utsendinger er personer ansatt av institusjoner som er ikke-statlige etater, knyttet til utenriksstasjon og underlagt vedkommende stasjons sjef.

§ 8

Administrativt personell ved utenriksstasjon består av:

- 1. utsendt administrativt personell som omfatter kansellister og fullmektiger.
- 2. lokalt ansatte.

§ 9

Fagtjenestemann er forpliktet til å motta forflytning til likeverdig eller høyere stilling i departementet eller ved utenriksstasjon, med mindre det i særlige tilfelle blir bestemt noe annet.

Vedkommende departement bestemmer hvilke stillinger ved utenriksstasjon og i departementet som skal anses som likeverdige når det gjelder forflytning.

Kongen treffer beslutning om utnevning til embete. Vedkommende departement treffer beslutning om beskikkelse til stilling som ikke er embete og om rent midlertidig tjenestegjøring av embetsmann.

§ 10

Når tjenestlige hensyn tilsier det, kan fagtjenestemann stilles til rådighet for vedkommende departement.

§ 11

Valgt utenriksstjenestemann beskikkes og avskjediges av vedkommende departement. Valgt utenriksstjenestemann kan avskjediges når det anses for å være i Norges interesse.

§ 12

Spesialutsending beskikkes av vedkommende departement og er underlagt vedkommende stasjons sjef.

§ 13

Beslutning om tjeneste i departementet eller ved utenriksstasjon for utsendt administrativt personell treffes av vedkommende departement.

Vedkommende departement kan hjemkalle utsendt administrativt personell til likeverdig eller høyere stilling i departementet.

Vedkommende departement bestemmer hvilke stillinger i departementet som skal anses likeverdige når det gjelder forflytning.

§ 14

Vedkommende utenriksstasjon har myndighet til å ansette, suspendere, si opp og avskjedige lokalt ansatt.

Saker som gjelder suspensjon, oppsigelse eller avskjedigelse skal forelegges vedkommende departement.

§ 15

Ambassadene har overoppsyn med konsulattjenesten i det eller de land hvor stasjonens sjef er akkreditert eller anmeldt. Ambassadene virker samtidig som generalkonsulater i den utstrekning vedkommende departement bestemmer.

Embets handlinger som ifølge lov skal utføres av konsulær stasjon eller av tjenestemann ved konsulær stasjon kan med samme rettsvirkning utføres av tjenestemann ved diplomatisk stasjon .

§ 16

For så vidt norsk lov, overenskomst med fremmed stat eller dennes lovgivning ikke er til hinder for det, kan utenriksstjenestemann eller den han eller hun gir fullmakt, utføre enhver forretning som notarius publicus i Norge kan utføre, dersom det skjer til fordel for norsk borger eller forholdet ellers har tilknytning til Norge eller norske interesser.

Vedkommende departement fastsetter de nærmere vilkårene for utførelse av notarialforretninger ved utenriksstasjon.

Forsikring i henhold til domstolsloven § 141 kan likevel bare mottas av utenriksstjenestemann som Kongen har gitt fullmakt til det eller ved forfall, av hans stedfortreder.

§ 17

For så vidt norsk lov, overenskomst med fremmed stat eller dennes lovgivning ikke er til hinder for det, kan utenriktjenestemann ved utenriksstasjon som vedkommende departement har gitt fullmakt, utføre vigsel. Det kan gis fullmakt til å utføre vigsel også når bare én av brudefolkene er norsk statsborger eller bosatt i Norge. Fullmakt kan ikke gis for vigsel av person som er borger av den stat hvor vigsel skal finne sted.

Om virkningen av at vigsel er utført i strid med bestemmelsene i denne paragraf og om godkjenning av ugyldige vigslar, gjelder det som er bestemt i lov om brudevigjing i utlandet § 11 tilsvarende.

Kongen gir nærmere forskrifter om vigsel ved utenriktjenestemann.

§ 18

Utsendt utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell må være norsk statsborger.

§ 19

Utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell må ikke av annen stats regjering eller av internasjonal organisasjon motta noe verv av diplomatisk, konsulær eller annen offisiell art med mindre vedkommende departement samtykker.

Utsendt utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell må ikke for egen eller andres regning drive noen form for forretningsvirksomhet på tjenestestedet.

§ 20

Reises tiltale mot utsendt utenriktjenestemann, andre utsendinger eller utsendt administrativt personell, anlegges saken ved domstol i Oslo for så vidt ikke annet verneting måtte komme til anvendelse i henhold til norsk straffeprosesslovgivning.

Utsendt utenriktjenestemann, andre utsendinger, og utsendt administrativt personell, som oppholder seg utenlands i norsk statstjeneste har hjemting i Oslo hvis vedkommende ikke har bopel annet sted i riket. I skatterettslig henseende anses utsendt utenriktjenestemann og utsendt administrativt personell som bosatt i utlandet.

I rettssaker angående tjenesteanliggender har alt personell som er nevnt i § 3 verneting i Oslo med mindre annet følger av folkeretten eller saken etter lovgivningens alminnelige regler hører inn under domstol annetsteds i riket.

§ 21

Kongen fastsetter gebyrtariff for utenriksstasjonene.

§ 22

Denne lov trer i kraft på det tidspunkt Kongen bestemmer. Fra samme tidspunkt oppheves lov om utenriktjenesten av 18. juli 1958 nr. 1. Forskrifter

gitt i medhold av lov av 18. juli 1958 nr. 1 gjelder også etter at loven har trådt i kraft.

§ 23

Det gjøres følgende endringer i andre lover:

Lov av 4. juli 1991 nr. 47 om ekteskap § 12 første ledd bokstav c skal lyde:
-c. norsk utenrikstjenestemann, jf. *lov om utenrikstjenesten § 17*.

